

เรื่อง ย้อนรอย “เที่ยวเมืองพระร่วง” ตอนที่ 7 (บ้านพรานกระต่าย)

รายละเอียด

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จตรวจตราโบราณสถานในเขตเมืองและนอก เมืองของเมืองกำแพงเพชรจนเป็นที่พอพระราชหฤทัยแล้ว ได้เสด็จต่อไปเพื่อสำรวจร่องรอยตามเส้นทางถนนพระร่วง วันที่ 18 มกราคม 2450 เสด็จออกจากเมืองกำแพงเพชรทางประตูสะพานโคม แล้วเสด็จไปตามแนวถนนพระร่วง ผ่านเมืองพลับพลา เขานางทอง ประทับพักแรมที่เมืองบางพาน วันที่ 19 มกราคม 2450 เสด็จออกจากที่ประทับเมืองบางพานเวลาเช้า 3 โมงครึ่ง โดยพาหะช้าง ถึงเสด็จบ้านพรานกระต่ายเกือบเที่ยง ดร.สีนชมชาวพรานกระต่ายเอาไว้ดังนี้ “ที่บ้านพรานกระต่ายนี้ มีบ้านเรือนแน่นหนา ทุกๆ บ้านมีรั้วกันเป็นขอบเขตสังเกตว่าบ้านช่องดี สะอาดและเรียบร้อยเป็นระเบียบ จึงเข้าใจได้ว่าราษฎรตามแถบนี้อยู่ข้างจะบริบูรณ์ และนายอำเภอก็ที่จะเป็นคนแข็งแรง ที่พักเขาได้ปลูกแน่นหนา ถ้ามดูได้ความว่าเขาจะเลยใช้เป็นที่ว่าการอำเภอต่อไป พวกผู้หญิงมีภรรยาขุนภักดี นายอำเภอเป็นประธาน ได้จัดสำหรับมาเลี้ยงในระหว่างเวลาที่เลี้ยงนั้นราษฎรได้ขออนุญาตเวียนเทียนทำขวัญบรรดาพวกที่เดินทาง จัดให้หญิงแก่ผู้หนึ่งเป็นผู้ให้พร พวกราษฎรรับรอบพลับพลา ดิฉันังและประโคนพิณพาทย์อยู่ข้างจะครึกครื้นมาก นับว่าเป็นการสมโภชเต็มบริบูรณ์ตามศัพท์ เพราะได้กินอาหารจริงไม่ใช่แต่จิบน้ำมะพร้าวอย่างที่พราหมณ์ทำ” และยังได้ทรงกล่าวถึงของสำคัญอย่างหนึ่งของชาวพรานกระต่ายคือ กระจกหอบ่าวสาว ซึ่งเป็นของนายมาก ซึ่งเป็นผู้ใหญบ้านในครั้งนั้น ดังพระราชนิพนธ์ที่ทรงบันทึกไว้ดังนี้

“ที่นี้ได้เห็นของประหลาดอย่างหนึ่ง คือกระจกหอบ่าวสาว กระจกนี้เป็นของนายมากผู้ใหญบ้าน กรอบทำด้วย

ไม้สลักกลดลายแปลก มีกระจกอยู่ที่ตอนข้างบนใต้ออดกรอบลงมานิดเดียว กระจกนั้นก็บานเล็ก กรอบโตกว่า เป็นอันมาก ถ้าดูผาดๆ ก็นึกว่ากระดานทำรูปคล้ายพระเจดีย์ ยอดสลักเป็นรูปหงส์ แต่กระจกนี้เป็นของสำคัญมาก ใครจะแต่งงานนั้นต้องมีกระจกบานนี้ไปเรือนหอ พอเสร็จงานแล้วก็นำไปส่งคืนเจ้าของ ว่าเป็นธรรมเนียม เช่นนี้มานานแล้ว กระจกนี้นายมากกว่าได้รับมรดกสืบต่อกันมาหลายชั่วคน ว่าเดิมเป็นของพวกชาวเมืองเชียงราย เมื่อถูกพวกเมืองเชียงแสนตีแตกกระจัดกระจายหนีมาอยู่ที่พรานกระต่าย หวังใจว่าเจ้าของจะไม่ขายกระจกนั้น ไปเสีย ถ้าชาวต่างประเทศมาฉวยไปเสียได้ก็จะเจ็บอยู่ แต่นึกค้อยุ่นใจนิดหนึ่ง ที่ตรงที่บ้านพรานกระต่ายนี้ไม่มีใครมีใครไปถึง” ทุกวันนี้เราก้ยังไม่ทราบว่กระจกหอบ่าวสาวของผู้ใหญ่มากแห่งบ้านกระต่ายได้ตกทอดเป็นมรดกของลูกหลานรุ่นหลังๆ และยังเก็บรักษาเอาไว้อยู่หรือหรือสูญหายไปหมดแล้ว นอกจากจะประทับใจในการต้อนรับ จัดเลี้ยงของชาวพรานกระต่ายและชื่นชมกับกระจกหอบ่าวสาวแล้ว พระองค์ยังได้บันทึกชมชาวพรานกระต่ายว่า เป็นผู้มึ่กิริยามารยาทเรียบร้อยเอาไว้อีกว่า “แต่ที่จริงบ้านพรานกระต่ายไม่ใช่ที่เลว ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วบ้านเรือนก็มีแน่นอนหนา มาก ราษฎรก็อยู่ข้างบริบูรณ์และไร่นาดี ได้สังเกตกิริยามารยาทเรียบร้อย ซึ่งทำให้เข้าใจว่า ที่นี้จะได้เป็นที่ตั้งบ้านเมืองมาแต่โบราณกาล ถนนพระร่วงก็ได้ผ่านหมู่บ้านนี้ไปทีเดียว มีเรือนตั้งคร่อมถนนก็หลายหลัง ข้อนี้ทำให้สันนิษฐานว่าบ้านพรานกระต่ายจะเป็นเมืองพรานที่กล่าวถึงในหลักศิลาเมืองสุโขทัยที่ 2” พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าได้เสด็จออกจากบ้านพรานกระต่ายเมื่อเวลาบ่ายสอง วันที่ 19 มกราคม 2450 โดยพาหนะเกวียน ผ่านไปทางวัดพรานกระต่าย บ้านหนองโสน ทุ่งหนองดินแดง บ้านวังตะแบก บ้านเหมืองหาดทราย หยุดประทับพักแรมที่ตำบลยางโทน วันที่ 20 มกราคม 2450 เสด็จออกเดินทางเวลา 3 โมงเช้า โดยใช้ช้างเป็นพาหนะ เลาะเลียบไปตามถนนพระร่วง ข้ามคลองวังขนาน ผ่่านเขตแดนระหว่างเมืองกำแพงเพชรกับสุโขทัยไปจนถึงเมืองเพชร หรือเมืองศรีศรีมาศ ในการเสด็จเที่ยวเมืองพระร่วงของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยใช้ช้างเป็นพาหนะ นั้นมีข้อมูลว่าเป็นช้างที่นายหม่องเซ็งเพ่ พ่อค้าไม้ชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ที่คลองสวนหมาก ตำบลนครชุม เป็นผู้จัดถวาย นับตั้งแต่วันที่ 13 มกราคม 2450 ถึงวันที่ 20 มกราคม 2450 รวมเวลา 8 วัน อันเป็นช่วงที่เสด็จเข้าสู่เขตเมืองกำแพงเพชรและประทับพักแรมเพื่อทรงตรวจตราโบราณสถานภายในเมืองและนอกเขตเมือง นับเป็นพระมหากรุณาอันล้นพ้นที่ทรงมีต่อชาวกำแพงเพชร เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ในโอกาสครบรอบ 107 ปี ที่เสด็จเที่ยวเมืองพระร่วง จึงสมควรเป็นอย่างยิ่งที่ชาวกำแพงเพชรและหน่วยงานต่างๆ จะได้ช่วยกันศึกษาและอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ อาทิ แนวถนนพระร่วง ทุ่งจระเข้ เมืองพลับพลา กระจกหอบ่าวสาว และสิ่งอื่นๆ ตามเส้นทางการเสด็จเพื่อประโยชน์ต่อวงการศึกษาด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีอันเป็นศักดิ์ศรีและเกียรติประวัติแก่ชาวกำแพงเพชร ทั้งปวง

คำสำคัญ : เที่ยวเมืองพระร่วง, บ้านพรานกระต่าย

ที่มา : กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร. (2557). ประวัติศาสตร์เมืองกำแพงเพชร ยุค

หินปัจจุบัน (เรียบเรียงจากการสัมภาษณ์และทบทวน เมื่อวันที่ 27-28 กันยายน 2557). กำแพงเพชร:
กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร.

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-02-25

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1313&code_db=610001&code_type=07

The Office Of Academic Resource Information And Technology